

*Регіна Васильєва,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри охорони праці
та цивільної безпеки
Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА «КЛІНІКИ ДРУЖНЬОЇ ДО МОЛОДІ» ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

У статті обґрунтовано необхідність співпраці ВНЗ та клінік, дружніх до молоді, щодо збереження здоров'я студентів. Визначено, що мета такої співпраці полягає у консолідації зусиль викладачів та медичних працівників, спрямованих на формування здорового способу життя серед дітей та молоді. Розглянуті основні напрями співпраці: медико-соціальна та консультативна допомога, профілактична та інформаційно-просвітницька робота. Визначені форми їх реалізації.

Ключові слова: здоров'я, Клініка дружня до молоді.

В статье обоснована необходимость сотрудничества ВУЗов и клиник, дружественных к молодежи по сохранению здоровья студентов. Определено, что цель такого сотрудничества заключается в консолидации усилий преподавателей и медицинских работников, направленных на формирование здорового способа жизни среди детей и молодежи. Рассмотрены основные направления сотрудничества: медико-социальная и консультативная помощь, профилактическая информационно-просветительская работа. Определены формы их реализации.

Ключевые слова: здоровье, Клиника дружественная к молодежи.

Necessity of cooperation of the higher schools and clinics friendly to youth for protection of student's health is proved in the paper. It is defined that the purpose of such cooperation consists in consolidation of efforts of the teachers and the medical workers directed on formation of the healthy life-style among children and youth. The basic directions of cooperation are considered. There is a sociomedical and consultation assistance, preventive information-educational work. The forms of their realisation are defined.

Key words: health, Clinic friendly to youth.

Проблема формування збереження та зміцнення здоров'я молоді останні роки набула актуальності. Це спричинено як економічними, соціальними, духовними, так і екологічними проблемами в Україні. Сьогодні суспільство розуміє, що підростаюче покоління у майбутньому має створити репродуктивний, інтелектуальний, економічний, соціальний,

---

політичний та культурний потенціал держави. Проблема здорового способу життя є однією з принципово важливих для забезпечення здоров'я та гармонійного розвитку особистості [3, с. 202].

Загально визнано, що здоров'я та розвиток дітей і молоді визначаються безліччю факторів. Багато в чому воно залежить від спадковості, оточуючого середовища, в якому зростає та розвивається дитина, морального та матеріального стану родини, мікроклімату в навчальному закладі, контакту з однолітками. Необхідно пам'ятати, що молоді характерне прагнення до ризику, до всього нового та невідомого, у тому числі і до експериментів із наркотиками, алкоголем, раннім початком статевих відносин, що негативно впливає на їхнє здоров'я та викликає низку соціальних проблем.

Особливе занепокоєння викликає стан репродуктивного здоров'я, яке є невід'ємною складовою частиною здоров'я нації в цілому і має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства. Виникає необхідність формування культури безпечної життєдіяльності. Досвід вказує на необхідність створення служб, які здатні вирішити проблеми ризикованої поведінки сучасної молоді, формування культури безпечної життєдіяльності та пошук напрямів, форм, методів щодо вирішення зазначених проблем. Одним із таких напрямів є співпраця закладів освіти і «Клініки дружньої до молоді» (КДМ).

Питання визначення сутності поняття культури безпечної життєдіяльності розглянуто у дослідженнях А. П. Еперина, Ю. А. Каташової, В. М. Кузнєцова, Т. П. Петухової, Т. А. Пироженко та ін.

На основі культурологічного підходу формування безпечної життєдіяльності досліджували Е. В. Королюк, В. М. Мошкін, Т. П. Петухова, Т. А. Пироженко, А. В. Попков, А. А. Просандєєв.

У наукових працях В. І. Бобрицької, О. М. Бондаренко, В. П. Горашук, Ю. В. Драгнєв, О. І. Соколенко, Н. С. Урум та інших досліджено питання збереження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів, студентів та вчителів.

Л. М. Амджадін, Т. О. Коноплицька, О. М. Лисенко, Н. В. Ходорівська у своїх дослідженнях висвітлили діяльність клінік, дружніх до молоді (КДМ), з точки зору їх доступності, прийнятності, відповідності потребам підлітків і молоді.

О. М. Балакірєва, Р. Я. Левін, О. М. Мешкова, С. І. Осташко, Т. І. Соїдко розглянули організаційні та медико-соціальні аспекти роботи клінік, дружніх до молоді.

Проте питання співпраці закладів освіти різних рівнів акредитації та клінік, дружніх до молоді щодо збереження здоров'я студентів не одержала в роботах названих вище авторів детального і вичерпного наукового аналізу.

Метою даної статті є обумовлення необхідності зазначеної вище співпраці, визначення мети такої співпраці, напрямів та форм її реалізації.

Одним із пріоритетних завдань дисципліни «Безпека життєдіяльності» є формування культури безпечної життєдіяльності людини. Під культурою безпечної життєдіяльності ми розуміємо усвідомлення людиною самоцінності, власної унікальності, можливості самореалізації. Феномен культури безпечної життєдіяльності включає в себе: формування готовності до попередження й подолання небезпечних ситуацій, що загрожують як окремій людині, так і суспільству в цілому; підготовку людини до поєднання особистої безпеки й безпеки інших людей. Сформована культура безпеки життєдіяльності передбачає пропагування, формування і заохочення до здорового способу життя, відповідального батьківства та безпечного материнства.

У світі є багато моделей надання інформаційної, профілактичної, медично-соціальної допомоги молоді щодо збереження та зміцнення здоров'я: від організації одноразових заходів до створення спеціалізованих поліклінік і центрів, що пропонують підліткам і молодим людям комплексні послуги в небезпечних ситуаціях. Перші моделі служб, що працюють у превентивному та профілактичному напрямках з молоддю, з'явилися 1972 року в США.

У 1995 році ВООЗ, спільно з ФНООН та ЮНІСЕФ, розробила спільну програму створення клінік, дружніх до молоді (КДМ), у європейському регіоні. Створення програми КДМ в Україні, як національної ініціативи, стало результатом успішного пілотного проекту, підтриманого ЮНІСЕФ. Під час реалізації цього проекту серйозність потреб молодих людей у галузі здоров'я стала очевидною для всіх, особливо з позиції проблематики ВІЛ/СНІДу, зростання випадків агресії та насильства у молодіжному середовищі, випадків небажаної вагітності серед підлітків і молоді, а також високих рівнів споживання молодими людьми психоактивних (наркотичних) речовин. Тому 2006 року започатковано справжню національну програму створення клінік, дружніх до молоді. На сьогодні в країні функціонує понад 90 клінік, що визнані як заклади, дружні до молоді.

Модель, обрана Україною для реалізації програми «Клініки дружні до молоді» (КДМ), ґрунтується на діяльності чотирьох видів закладів, а саме: консультативних кабінетів, центрів, відділень і мережі консультативних кабінетів. Зазвичай консультативні кабінети відкривають на базі державних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ). Клініки загалом базуються в уже наявних закладах охорони здоров'я, найчастіше - у дитячих поліклініках. Ці установи, на базі яких створюються КДМ, забезпечують їх фінансування і часто делегують свій персонал для роботи в клініках.

«Клініка дружня до молоді» – це структурний підрозділ закладу охорони здоров'я, який надає медичну допомогу підліткам та молоді з проблем збереження здоров'я на основі дружнього підходу, рекомендованого Всесвітньою організацією охорони здоров'я, Дитячим фондом

ООН (ЮНІСЕФ), основними принципами якого є добровільність, доброзичливість, доступність, конфіденційність, анонімність та не засуджуючий підхід до відвідувача. *Основним в реалізації ідеології КДМ є надання допомоги підліткам і молоді через розуміння їхніх проблем, спільний пошук шляхів зміни поведінки, спрямованих на збереження здоров'я* [2, с. 12].

Важливо, що «Клініка дружня до молоді» надає не тільки медичний, а ще психологічний і соціальний комплекс послуг для підлітків і молоді.

Цільова група КДМ – підлітки, віком від 14 до 18 років, та молодь віком до 24 років. Це пов'язано з психологічними особливостями цієї групи, а саме: з відсутністю у них навичок самостійного звернення за допомогою, з матеріальною і психологічною залежністю від батьків, з відчуттям недовіри до дорослих, з відсутністю відповідального відношення до свого здоров'я. Клієнтами клініки, крім підлітків і молоді, можуть бути їх батьки, родичі, опікуни, а також спеціалісти закладів, що працюють з молоддю [1, с. 11].

Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1849 визначила пріоритетні напрями її виконання у соціально-економічній, освітній, медичній, науковій сферах. Зокрема, у сфері освіти вона передбачає:

- розроблення та реалізацію міжгалузевих стратегій, спрямованих на пропагування, формування і заохочення до здорового способу життя, відповідального батьківства та безпечного материнства;
- інформування населення з питань відповідального ставлення до охорони особистого здоров'я;
- проведення просвітницьких заходів з питань охорони здоров'я, пропагування здорового способу життя, планування сім'ї, зміцнення репродуктивного здоров'я населення, охорони материнства, а також профілактики онкологічних захворювань.

Реалізації зазначених напрямів та безпечних моделей поведінки у небезпеках соціального походження сприяє співпраця закладів освіти та клінік, дружніх до молоді. Тому, Житомирським державним університетом імені Івана Франка спільно з «Клінікою дружньою до молоді» міста Житомира розробляються напрями та форми такої співпраці. Співпраця Житомирського державного університету і «КДМ» проводиться на базі кафедри охорони праці та цивільної безпеки і при викладанні дисципліни «Безпека життєдіяльності».

Необхідність такої співпраці обумовлено погіршенням здоров'я студентів; недостатньою базою медичної допомоги; соціальним значенням здоров'я молоді.

Мета співпраці полягає в консолідації зусиль викладачів та медичних працівників, спрямованих на формування здорового способу життя серед дітей та молоді, попередження виникнення ризикової

поведінки та зменшення впливу її наслідків.

Організація спільної роботи дозволяє максимально наблизити роботу клініки до потреб наших студентів. Це і спрощення системи звернень, і зручне місце розташування клініки, і зручний час прийому фахівців-консультантів, і надання консультації не тільки студентам, а і їх дітям.

Тісне співробітництво щодо формування безпечної життєдіяльності студентів та здорового способу життя є важливим, насамперед для координації діяльності між ВНЗ та клінікою при направленні молодих людей на дістання консультації, соціальної підтримки або медичного лікування.

Основними напрямками співпраці нашого ВНЗ та «Клініки, дружньої до молоді» є медико-соціальна та консультативна допомога, профілактична та інформаційно-просвітницька робота.

Медико-соціальна та консультативна допомога спрямована на формування здорового способу життя; збереження психічного здоров'я, в т.ч. в складних життєвих обставинах; попередження виникнення ризикової поведінки та зменшення впливу її наслідків; профілактику інфекцій, що передаються статевим шляхом, в тому числі ВІЛ/СНІД; збереження репродуктивного здоров'я та підготовку до усвідомленого батьківства; формування відповідальної поведінки в статевих та міжособистісних відносинах.

Медико-соціальна допомога відвідувачам надається на засадах дружнього підходу до молоді, безкоштовно, за умов усвідомленої згоди, з урахуванням вікових, культурологічних та інших особливостей. Внаслідок взаємопорозуміння між клієнтом та консультантом виникає довіра, що сприяє досягненню ефективних результатів роботи [3, с. 202].

Профілактична робота спрямована на формування у студентів навичок, які сприяють збереженню здоров'я, підвищенню рівня інформованості з питань здорового способу життя.

Інформаційно-просвітницька робота спрямована на пропаганду здорового способу життя; участь у розробці та розповсюдженні інформаційно-освітніх матеріалів з питань формування здорового способу життя, попередження кризових станів, профілактики незапланованої вагітності та інфекцій, що передаються статевим шляхом, залучення волонтерів до поширення інформації з питань збереження здоров'я та участі у діяльності відділення; поширення інформації щодо впровадження принципів дружнього підходу до молоді серед інших служб і відомств тощо.

Основними формами співпраці між університетом та клінікою є:

- проведення ознайомлюючих з роботою клініки екскурсій для студентів університету;
- спільної участі у проведенні заходів (лекцій, тренінгів, семінарів, круглих столів, прес-конференцій, флешмобів тощо) з профілактики негативних явищ серед студентської молоді університету;
- участь у роботі «Школи волонтерів»;
- залучення волонтерів для реалізації спільних проектів;

- надання інформаційно-освітніх та методичних матеріалів, що висвітлюють різні сторони проблем, пов'язаних з профілактикою негативних явищ та формуванням здорового способу життя серед студентської молоді;
- надання медичної та соціальної допомоги студентам у разі потреби.

За час піврічної співпраці було проведено 9 ознайомлюючих екскурсій з роботою клініки, в яких взяло участь 238 студентів. Варто зазначити, що після екскурсій майже третина студентів виявила бажання та отримала як консультативну, так і медичну допомогу. В рамках святкування Дня студента пройшла спільна презентація проекту «Життя без стресу» та флешмобу «Ми за здоровий спосіб життя». Відбулося спільне засідання круглого столу «Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі» з активом студентського братства та лекція-тренінг щодо профілактики поширення онкогінекологічних патологій репродуктивних органів, що є однією з основних причин смертності жінок.

Превентивне виховання щодо подолання небезпечних явищ у молодіжному середовищі є одним з першочергових завдань галузі освіти. Молодь має зростати та виховуватися з поняттям відповідального ставлення до власного здоров'я. Співпраця закладів освіти та «Клінік дружніх до молоді» сприяє вихованню здорового молодого покоління, яке з часом сформує нове суспільство. Очікуваними результатами такої співпраці є:

- зміна проявів ризикованої поведінки студентів на безпечну та відповідальну через популяризацію здорового способу життя;
- формування майбутнього відповідального батьківства серед студентів та покращення взаємовідносин всередині студентських сімей засобами пропагування інституту шлюбу та християнських цінностей;
- зменшення поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом, і небажаної вагітності серед молоді.

Тому, в подальшому ми плануємо продовжувати співпрацю та досліджувати ефективність запропонованих форм роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братченко Н. «Клініка, дружня до молоді» / Н. Братченко // Новое столетие. – 2010. – № 20. – С. 11.
2. Національний звіт щодо наркотичної ситуації 2012 (дані 2011 року) для Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності. Україна. Тенденції розвитку, поглиблений огляд з обраних тем / ДУ УММЦАН МОЗ України. – Київ, 2012 – 103 с.
3. «Клініка, дружня до молоді» – дієвий спосіб формування здорового способу життя серед підлітків / Ю. В. Сороколат, М. А. Голубова, С. В. Бічева та ін. // Современная педиатрия. – 2011. - № 2(36). - С. 202–203.